

А. А. Капустяницька, Н. В. Моїсєва, А. В. Вахненко, М. О. Рум'янцева, Г. Ю. Островська
ВДІЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ФОРМИ НАВЧАННЯ У СУЧАСНИХ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ШКОЛАХ

e-mail: svi_umsa@mail.ru

Останнім часом все більшу популярність здобувають організація і демонстрація майстер-класів - своєрідних семінарів з обміну досвідом, навчання майстерності. Перш за все, молоді люди, особливо студенти вузів зацікавлені в отриманні нового досвіду в режимі майстер-класу. І це виправдано, адже на таких тренінгах відсутній суворий викладацький контроль. У вільній обстановці зручно не тільки опанувати сучасні навички (будь то рукотворна, інтелектуальна або фізична праця), але важливо заводити нові знайомства, спілкуватися з друзями, плідно використовувати свій час. Подібна організація навчання висвітлює одне з важливих якостей майбутньої моделі освіти - цінність «таланту і майстерності, що розуміється як володіння особливо ефективними засобами діяльності в конкретній галузі». Таким чином, рушійною силою освіти стає мотивація і зацікавленість, захопленість студентів, лікарів та викладачів власним розвитком.

Проводячи майстер-клас, викладач ніколи не прагне просто передати знання. Він намагається задіяти учасників у процес, зробити їх активними. Всі завдання викладача і його дії спрямовані на те, щоб підключити увагу учасників, створити таку атмосферу, в якій вони могли проявити себе як творці. Викладач створює атмосферу відкритості, доброзичливості, взаємоповаги, співтворчості в спілкуванні. Він працює разом з усіма, як учасник майстер-класу теж знаходиться в пошуку знань і способів діяльності. Викладач виключає офіційне оцінювання роботи учасників майстер-класу, але через соціалізацію, афішування робіт дає можливість для самооцінки, самокорекції.

Використання викладених пояснень допоможе, на наш погляд, забезпечити якісну підготовку і ефективне проведення майстер-класів у рамках поширення педагогічного досвіду працівників медичної освітньої системи, підвищення конкурентоспроможності медичної професії, зацікавленості спеціалістів в можливості безперервної освіти та популяризації професії лікаря, а також підвищення культури спілкування в медичній галузі, вдосконалення професійної етики.

Ключові слова: форми навчання, семінар, тренінг.

Підвищення якості підготовки та професіоналізму майбутніх фахівців є провідною стратегією сучасної медичної освіти, реалізація якої, насамперед, залежить від викладачів ВНЗ. Стрімкий розвиток технологій вимагає від педагогів нових концептуальних ідей, переосмислення змісту своєї діяльності, сприяє на пошук таких форм і методів роботи, які виведуть нас на більш високий рівень якості освіти. Можливість безперервної освіти лікарів є найбільш ефективним механізмом вдосконалення якості професійної діяльності.

Конкурентоспроможність медичної професії на даний час безпосередньо залежить від бажання та можливості постійно підвищувати рівень своїх навичок або отримати нові, та вдосконалення якості освіти в цілому. Тому, навчання протягом усього життя стає найнеобхіднішим елементом сучасних освітніх систем в медицині. Найбільший інтерес становить інформальна або спонтанна освіта, яка передбачає самоосвіту в насиченому професійному середовищі. Можливість демонструвати свої майстер-класи і відвідувати майстер-класи колег є однією з різновидів інформальної освіти для сучасних лікарів. Для того, щоб підготувати професійний майстер-клас необхідно знати його відмінності, основні вимоги до проведення, структуру класичного майстер-класу, щоб запобігти можливим помилкам [1, 2, 6].

Останнім часом все більшу популярність здобувають організація і демонстрація майстер-класів - своєрідних семінарів з обміну досвідом, навчання майстерності. Перш за все, молоді люди, особливо студенти вузів зацікавлені в отриманні нового досвіду в режимі майстер-класу. І це виправдано, адже на таких тренінгах відсутній суворий викладацький контроль. У вільній обстановці зручно не тільки опанувати сучасні навички (будь то рукотворна, інтелектуальна або фізична праця), але важливо заводити нові знайомства, спілкуватися з друзями, плідно використовувати свій час. Подібна організація навчання висвітлює одне з важливих якостей майбутньої моделі освіти - цінність «таланту і майстерності, що розуміється як володіння особливо ефективними засобами діяльності в конкретній галузі». Таким чином, рушійною силою освіти стає мотивація і зацікавленість, захопленість студентів, лікарів та викладачів власним розвитком.

Метою роботи було проаналізувати питання проведення майстер-класів.

Матеріал та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугувала нова форма навчання опанування практичних навичок при проведенні майстер-класів. Згідно літературних даних, найважливіші особливості, характерні для майстер-класу є: новий підхід до філософії

навчання, що ламає стереотипи; метод самостійної роботи в групах, що дозволяє провести обмін ідеями; створення умов для включення всіх учасників в активну діяльність; постановка проблемного завдання і вирішення її через відтворення різних ситуацій; прийоми, що розкривають творчий потенціал як викладача, так і учасників майстер-класу; форми, методи, технології роботи повинні пропонуватися, а не нав'язуватися учасникам; можливість кожного учасника долучитися до запропонованого методичного матеріалу; врахування, того що набагато важливіший і цінний сам процес пізнання; форма взаємодії на майстер-класі це співпраця, співтворчість, спільний пошук [2, 3, 5]. Найголовніше, що необхідно викладачу при проведенні майстер-класу - не повідомляти і освоювати інформацію, а передавати продуктивні способи діяльності, будь-то прийом, метод, методика або технологія. Позитивним результатом майстер-класу можна вважати результат, що виражається в оволодінні учасниками новими творчими способами вирішення педагогічної проблеми, у формуванні мотивації до самонавчання, самовдосконалення, саморозвитку. Це досить складно технологічно, тому зупинимося на вимогах до організації та проведення майстер-класу [5, 6].

Майстер-клас як локальна технологія трансляції педагогічного досвіду складається із завдань, які спрямовують діяльність учасників для вирішення поставленої педагогічної проблеми. Майстер-клас завжди починається з вибору шляху дослідження, вибору засобів для досягнення мети, вибору темпу роботи, актуалізації знань кожного учасника за обраною проблемою, що дозволяє розширити свої уявлення.

В технології проведення майстер-класу можна використовувати певний алгоритм пошуку рішення педагогічної проблеми. За досвідом, алгоритм проведення майстер-класу може складатися з перелічених етапів.

Перший етап - це актуалізація знань з проблеми майстер-класу. Він дає можливість всім бажаючим висловити свою точку зору на проблему, для вирішення якої і проводиться майстер-клас. В ході обміну думками в учасників майстер-класу можуть виникнути думки як на підтримку висловлених ідей, так і в їх спростуванні. Тим самим, відбувається формування, уточнення і коригування проблеми майстер-класу.

На другому етапі пропонується учасникам для пошуку і знаходження рішення проблеми виконувати роботу з різноманітними матеріалами: текстом, літературою, документами, моделями, схемами і т.д. Відбувається перетворення матеріалу в окремі «пазли», змішання явищ, слів, подій, виокремлення необхідної інформації. Потім створюється з отриманих пазлів «своя» цілісна картина: закономірності, ситуації, клінічної задачі.

Наступний етап - підготовка і презентація учасниками результатів своєї роботи. Після представлення результатів та їх обговорення, коригується власне рішення поставленого педагогічного завдання з урахуванням варіантів, запропонованих учасниками [5, 7].

При підготовці та проведенні майстер-класу важливо не тільки дотримуватися певного алгоритму, але і правильно визначити власну позицію викладача. Перш за все, це позиція консультанта і радника, який допомагає організувати навчальну роботу, осмислити наявність просування в освоєнні способів діяльності.

Проводячи майстер-клас, викладач ніколи не прагне просто передати знання. Він намагається задіяти учасників у процес, зробити їх активними. Всі завдання викладача і його дії спрямовані на те, щоб підключити уяву учасників, створити таку атмосферу, в якій вони могли проявити себе як творці. Викладач створює атмосферу відкритості, доброзичливості, взаємоповаги, співтворчості в спілкуванні. Він працює разом з усіма, як учасник майстер-класу теж знаходиться в пошуку знань і способів діяльності. Викладач виключає офіційне оцінювання роботи учасників майстер-класу, але через соціалізацію, афішування робіт дає можливість для самооцінки, самокорекції.

При проектуванні майстер-класу викладачу доцільно дотримуватися певних послідовностей. Визначення провідної педагогічної ідеї, яка буде демонструватися на майстер-класі. З цією темою і буде пов'язана назва майстер-класу. Визначення мети і завдання, які пов'язані з темою майстер-класу, досягнення яких планує викладач. Для початку майстер-класу необхідно створити модель проблеми, питання, парадокс, які ввели б всю аудиторію в тему заняття і представляли для них інтерес. Підібрати актуальні технічні засоби і різні форми роботи до заданої мети і задач. Придумати несподівані факти або відкриття в звичайному дивного, які допоможуть розкрити провідну педагогічну ідею. Підключення фантазії, обумовить створення цікавого задуму майстер-класу. Обов'язково скласти детальний план семінару. Продумати розстановку меблів і технічних засобів, що будуть використані під час майстер-класу в аудиторії.

Оскільки майстер-клас - це творча форма передачі власного досвіду, найчастіше його видовищність визначається не стільки цікавим задумом, скільки творчим виконанням.

Пропонуємо деякі рекомендації по проведенню майстер-класу, урахування яких спростить підготовку та проведення нової форми навчання [7, 8]. Необхідно говорити виразно і з різними інтонаціями, підкреслюючи усі нюанси проблеми. Звернути увагу на манеру поведінки на сцені: вона повинна бути стриманою, але в той же час досить вільною та невимушеною. Не перетворювати майстер-клас в лекцію, і в той же час не перетворювати тільки в гру. Використовувати різноманітні форми роботи, нові інформаційні технології. Приділити увагу змісту де повинна виявлятися специфіка предмету. Інша крайність в змісті теж є неприйнятною, тому що це час як для професіоналів вузького спрямування, так і для широкої аудиторії. Завдання викладача – прозоро та наглядно пояснити складну суть предмету та торкнутися загальних цінностей, проблем.

Не вимагати від аудиторії тієї відповіді, яка потрібна. А якщо отримали її раніше - не продовжувати рухатися в цей бік.

Намагатися залучити на майстер-класі всіх учасників.

Необхідно ставити складні запитання, на які немає однозначної відповіді.

Однією з проблем при проведенні майстер-класу є набір критеріїв, які можуть використовуватися для оцінки ефективності проведення майстер-класу. Пропонуємо приділити увагу:

Презентативності - виразності інноваційної ідеї, рівню її подання, культурі презентації, популярності в педагогіці, методиці і практиці освіти.

Ексклюзивності - яскравості вираження індивідуальності; масштабу і рівню реалізації ідей; вибору, повноті і оригінальності рішення інноваційних ідей.

Прогресивності - актуальності і науковому змісту і прийомів навчання, наявності нових ідей, що виходять за рамки стандарту і відповідають тенденціям сучасної освіти та методиці навчання з предмету.

Умотивованості - наявності прийомів і умов мотивації, включення кожного в активну творчу діяльність зі створення нового продукту діяльності на семінарі.

Оптимальності - достатності використаних засобів на занятті, їх поєднання, зв'язок з метою і результатами проміжним і кінцевим.

Ефективності - результату, отриманого кожним учасником майстер-класу. Уміння адекватно проаналізувати результати своєї діяльності.

Технологічності - чіткого алгоритму семінару (фази, етапи, процедури), наявності оригінальних прийомів актуалізації, проблематизації («розриву»), прийомів пошуку і відкриття, подиву, осяння, рефлексії (самоаналізу, самокорекції).

Артистичності - піднесений стиль, педагогічна харизма, здатність до імпровізації, ступінь впливу на аудиторію, ступінь готовності до поширення і популяризації свого досвіду.

Загальній культурі - ерудиції, нестандартності мислення, стилю спілкування, культурі інтерпретації свого досвіду, професійної етики [9, 10, 11].

Висновки та перспективи подальших розробок у даному напрямку. Використання викладених пояснень допоможе, на наш погляд, забезпечити якісну підготовку і ефективне проведення майстер-класів у рамках поширення педагогічного досвіду працівників медичної освітньої системи, підвищення конкурентоспроможності медичної професії, зацікавленості спеціалістів в можливості безперервної освіти та популяризації професії лікаря, а також підвищення культури спілкування в медичній галузі, вдосконалення професійної етики.

Список літератури

1. Bobyrov V. M. Osoblyvosti pidhotovky inozemnykh studentiv na kursy klinichnoi farmakolohii z imunolohiieiu ta alerholohiieiu / V. M. Bobyrov, T. A. Petrova, H. Yu. Ostrovska [ta in.] // Svit medytsyny ta biolohii. No. 2(37).– 2013. S.21-23.
2. Guzova L. P. Razvitie professionalnoy kulturyi uchitelya – faktor uspezhnoy raboty / L. P. Guzova // Metodist. – 2005. – No. 2. – S. 34–37.
3. Galkina E. N. Master-klass kak metod provedeniya zanyatiya, sposobstvuyuschiy formirovaniyu kommunikativnoy kulturyi spetsialistov sferyi obsluzhivaniya / E. N. Galkina // Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya. – 2012. – No. 2. – S. 36-40.
4. Komar V. D. Povyshenie professionalnogo masterstva pedagogov- vospitateley / V. D. Komar // Nauchno-metodicheskiy zhurnal zamestitelya direktora shkolyi po vospitatelnoy rabote. – 2005. – No. 1. – S. 84–87.
5. Kapustianska A. A. Perspektivy intehratsii innovatsiynnykh tekhnolohiy ta interaktyvnykh elementiv v osvitniy protses z klinichnoi farmakolohii / A. A. Kapustianska, N. V. Moisieieva, A. V. Vakhnenko [ta in.] // Aktualni problemy suchasnoi medytsyny. T.15. No.2(50). – 2015.S. 22-26.
6. Russkih G. A. Master-klass – tehnologiya podgotovki uchitelya k tvorcheskoy professionalnoy deyatelnosti / G.A. Russkih // Metodist.– 2002. – No. 1. S. 38–40.

7. Russkih G. A. Pedagogicheskaya masterskaya kak sredstvo podgotovki uchitelya k proektirovaniyu adaptivnoy obrazovatelnoy sredy uchenika / G. A. Russkih // Metodist. – 2004. – No. 2. – S. 25–28.
8. Pahomova E. M. Izucheniye i obobshcheniye pedagogicheskogo opyta / E. M. Pahomova // Metodist. – 2005. – No. 2.
9. Pahomova E. M. Uchitel v professionalnom konkurse: uchebno-metodicheskoe posobie / E. M. Pahomova, L. P. Duganova // – M. :APKiPPRO, – 2006. – 168 s.
10. Sokolova A. G. Uchebnyiy master-klass kak metod stimulyatsii samostoyatelnoy raboty studentov / A. G. Sokolova // – Perm: Merkurii, – 2011. – S. 139-142.
11. Shepitko V. I. Osoblyvosti samostiinoi roboty studentiv medychnoho fakultetu na kafedri histologii, tsytologii ta embriologii – dosiahnennia i perspektyvy / V. I. Shepitko, O. D. Lysachenko, H. A. Eroshenko [ta in.] // Svit medytsyny ta biolohii. No.4(58). – 2016. S.150-152.

Реферати

ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ ВЫСШИХ МЕДИЦИНСКИХ ШКОЛАХ

Капустянская А. А., Моисеева Н. В., Вахненко А. В., Румянцева Н. А., Островская Г.Ю.

В последнее время все большую популярность приобретают организация и демонстрация мастер-классов - своеобразных семинаров по обмену опытом, обучения мастерству. Прежде всего, молодые люди, особенно студенты вузов заинтересованы в получении нового опыта в режиме мастер-класса. И это оправдано, ведь на таких тренингах отсутствует строгий преподавательский контроль. В свободной обстановке удобно не только осваивать современные навыки (будь то рукотворная, интеллектуальная или физическая работа), но важно заводить новые знакомства, общаться с друзьями, плодотворно использовать свое время. Подобная организация обучения освещает одно из важных качеств будущей модели образования - ценность «таланта и мастерства, понимаемой как владение особенно эффективными средствами деятельности в конкретной отрасли». Таким образом, движущей силой образования становится мотивация и заинтересованность, увлеченность студентов, врачей и преподавателей собственным развитием.

Проводя мастер-класс, преподаватель никогда не стремится просто передать знания. Он пытается задействовать участников в процесс, сделать их активными. Все задания преподавателя и его действия направлены на то, чтобы подключить воображение участников, создать такую атмосферу, в которой они могли проявить себя как создатели. Преподаватель создает атмосферу открытости, доброжелательности, взаимоуважения, сотворчества в общении. Он работает вместе со всеми, как участник мастер-класса тоже находится в поиске знаний и способов деятельности. Преподаватель исключает официальное оценивание работы участников мастер-класса, но через социализацию, афиширования работ дает возможность для самооценки, самокоррекции.

Использование изложенных объяснений поможет, на наш взгляд, обеспечить качественную подготовку и эффективное проведение мастер-классов в рамках распространения педагогического опыта работников медицинской образовательной системы, повышение конкурентоспособности медицинской профессии, заинтересованности специалистов в возможности непрерывного образования и популяризации профессии врача, а также повышение культуры общения в медицине, совершенствования профессиональной этики.

Ключевые слова: формы обучения, семинар, тренинг.

Статья надійшла 26.06.2017 року

FORMS OF TRAINING IN CONTEMPORARY HIGH MEDICAL SCHOOLS

Kapustianska A.A., Moisieieva N.V., Vakhnenko A.V., Rumyantseva M.O, Ostrovskaya G.Yu.

Recently, the organization and demonstration of master classes, such unique seminars on the exchange of experience, professional skills have become increasingly popular. First of all, young people, especially university students, are interested in acquiring new experience in the master class mode. And this is justified, because with such training there is no strict control over the training. In a free environment, it is convenient not only to master modern skills (be it anthropogenic, intellectual or physical work), but it is important to create new acquaintances, communicate with friends and make fruitful use of your time. Such organization of training emphasizes one of the important qualities of the future model of education that is the value of "talent and ability, understood as having particularly effective means of activity in a particular industry." Thus, the motivation and interest, the enthusiasm of students, doctors and teachers with their own development become the driving force of education. The relevance of the new form of teaching practical skills was used by us during the master classes.

By conducting a master class, the teacher never aspires to simply transfer knowledge. He tries to involve participants in the process, make them active. All the tasks of the teacher and his actions are aimed at connecting the imagination of the participants, creating an atmosphere in which they could manifest themselves as creators. The teacher creates an atmosphere of openness, goodwill, mutual respect, co-creation in communication.

He works together with everyone, as a participant in the master class is also in search of knowledge and ways of working. The teacher excludes the official evaluation of the work of the participants of the master class, but through socialization, the advertisement of works gives an opportunity for self-assessment, self-correction.

Using these explanations will help, in our opinion, ensure quality training and effective holding of master classes as part of the dissemination of the pedagogical experience of workers in the medical educational system, increase the competitiveness of the medical profession, the interest of specialists in the possibility of continuing education and popularization of the medicine, improving professional ethics.

Key words: forms of educating, seminar, training.